International Journal of Kannada Research
www.kannadajournal.com

ISSN: 2454–5813
IJKR 2020; 6(1): 162-165
© 2020 IJKR
www.kannadajournal.com
Received: 22-11-2019
Accepted: 24-12-2019

ಶಿವಕುಮಾರ್. ಆರ್
ಸಂಶೋಧನಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ
ಕುವೆಂಪು ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾನಸ ಗಂಗೋತ್ರಿ, ಮೈಸೂರು

Corresponding Author:
ಶಿವಕುಮಾರ್. ಆರ್
ಸಂಶೋಧನಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ
ಕುವೆಂಪು ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾನಸ ಗಂಗೋತ್ರಿ, ಮೈಸೂರು

ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನಗಳು:ಪ್ರಭುತ್ವ ವಿರೋಧಿ ನಡೆ

ಶಿವಕುಮಾರ್. ಆರ್

ವಚನ-ಸಾಹಿತ್ಯ ಎಂದ ಕೂಡಲೆ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣ ಮುಂದೆ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುವುದು ಬಸವಣ್ಣನವರ ಚಿತ್ರ. ಬಸವಣ್ಣರೊಬ್ಬರಿಂದಲೇ ಇಡೀ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿಲ್ಲವಾದರೂ ಅವರಷ್ಟು ಜನಪ್ರೀಯತೆ ಇನ್ನುಳಿದ ವಚನಕಾರರು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳು ಸಾಕಷ್ಟಿವೆ. ಬಸವಣ್ಣನವರು ಕೇವಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಚರ್ಚಾರ್ಹ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿಲ್ಲ. ರಾಜಕೀಯ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ರಂಗಗಳಲ್ಲೂ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳು, ಧೋರಣೆಗಳು ಚರ್ಚೆಯಾಗುತ್ತವೆ. ಶರಣರಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಕಾಣುತ್ತ 'ತನಗಿಂತ ಕಿರಿಯರಿಲ್ಲ ಶಿವಭಕ್ತರಿಗಿಂತ ಹಿರಿಯರಿಲ್ಲ' ಎಂಬ ದೈನ್ಯ ಭಾವದಿಂದ ಬದುಕಿದರು. ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಲಿನ ಪರಿಸರವನ್ನು ಸದಾ ಸೃಜನಶೀಲವಾಗಿಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತ, ಸಾವಿರಾರು ಶರಣ ಸಮೂಹವನ್ನು ಅನುಭವ ಮಂಟಪವೆಂಬ ಅವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು. ನಡೆದಂತೆ ನುಡಿಯುವ ನುಡಿದಂತೆ ನಡೆಯುವ ಮನೋವೃತ್ತಿಯನ್ನು ತಾವು ಮಾತ್ರ ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಲಿನ ಶರಣರಲ್ಲೂ ಬೆಳೆಸಿದರು.

ಬಸವಣ್ಣನವರು ಸುಮಾರು ೧೧೩೨ ರಂದು ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಾಗೇವಾಡಿ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಮಾದರಸ ಮತ್ತು ಮಾದಲಾಂಬಿಕೆ ಎಂಬ ಶೈವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ದಂಪತಿಗಳ ಮಗನಾಗಿ ಜನಿಸಿದರು. ಬಾಗೇವಾಡಿ ೫೦೦ ಮಹಾಜನರ ಅಗ್ರಹಾರವಾಗಿದ್ದು, ಮಾದರಸ ಅದರ ನಾಯಕನಾಗಿದ್ದನು. ಬಸವಣ್ಣನಿಗೆ ದೇವರಾಜ ಎಂಬ ಅಣ್ಣ, ನಾಗಮ್ಮ ಎಂಬ ತಂಗಿ ಇದ್ದರೂ, ತಮ್ಮ ೮ನೇ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೆ ಅರ್ಥ ಶೂನ್ಯವಾದ ಉಪನಯನದ ವಿಧಿಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿ ತನ್ನ ಹುಟ್ಟಿನ ತಾಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೂಡಲ ಸಂಗಮಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಲಾಕುಲಿಶ ಈಶಾನ್ಯ ಶೈವ ಗುರು ಜಾತವೇದಮುನಿ ಬಳಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಜನೆ ಮಾಡಿದರು (ಸಂಗಮೇಶ್ವರರ ಸಾನಿದ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದು ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿತು ನಂತರ ಕಲ್ಯಾಣದತ್ತ ನಡೆದರು).

ಬಸವಣ್ಣನವರು ಕೂಡಲ ಸಂಗಮದಿಂದ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಮಹಾಮಂಡಲೇಶ್ವರನಾದ ೨ನೇ ಬಿಜ್ಜಳನ ರಾಜಧಾನಿ ಮಂಗಳವೇಡಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಅಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದ ಸಿದ್ಧರಸ ದಂಡಾಧಿಪತಿಯಿಂದ ಬಿಜ್ಜಳನ ಪರಿಚಯವಾಗಿ ಅನಂತರ, ಆತನ ಬಳಿ ಭಂಡಾರಿಯಾಗಿ (ಕೋಶಾಧಿಕಾರಿ) ಸೇರಿಕೊಂಡರು. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ, ನಿಷ್ಠಾವಂತ ಸೇವೆಯನ್ನು, ಗುಣಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಸಿದ್ಧರಸ ದಂಡಾಧಿಪತಿ ತನ್ನ ಮಗಳಾದ ನಿಲಾಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಬಸವಣ್ಣನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ವಿವಾಹ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಮಂತ್ರಿಯಾದ ಬಲದೇವ ತನ್ನ ಮಗಳಾದ ಗಂಗಾಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ವಿವಾಹ ಮಾಡಿದನು. ಸಿದ್ಧರಸ ದಂಡಾಧಿಪತಿಯ ಮರಣಾನಂತರ ಬಸವಣ್ಣ ಬಿಜ್ಜಳನ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿಯಾದರು.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೫೦ ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ಮೂರನೆಯ ತೈಲನು ಕಲ್ಯಾಣದ ಅರಸನಾದನು. ಬಿಜ್ಜಳ ತೈಲಪನ ಆಪ್ತ ಬಂಧುವೂ, ಪ್ರಭಾವೀ ಮಾಂಡಲೇಶ್ವರನೂ ಆದ ಕಾರಣ ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿಕಾರ ಸೂತ್ರವನ್ನು ನಿಧಾನವಾಗಿ ತನ್ನ ತೆಕ್ಕೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡನು. ತನ್ನ ನೆಚ್ಚಿನ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನಾಗಿ ನೇಮಿಸಿಕೊಂಡನು. ಕಲ್ಯಾಣಿ ಚಾಲುಕ್ಯರು ನೊಳಂಬವಾಡಿ-೩೨,೦೦೦ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವೀರಪಾಂಡ್ಯನನ್ನು, ಬನವಾಸಿ-೧೨,೦೦೦ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಸಪಯ್ಯನನ್ನು ಸಾಮಂತರನ್ನಾಗಿ ನೇಮಿಸಿದ್ದರು. ೧೧೬೧ ರ ವೇಳೆಗೆ ೩ನೇ ತೈಲಪ ಕಾಲವಾದ ಬಳಿಕ ಬಿಜ್ಜಳನು ಸಾಮ್ರಾಟವಾಗಿ ತ್ರಿಭುವನಮಲ್ಲ, ಭುಜಬಲಚಕ್ರವರ್ತಿ, ಕಲಚೂರಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಎಂದು ಬಿರುದುಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡನು. ಹೀಗೆ ಆತ ಸಮರ್ಥ ಆಡಳಿತಗಾರನಾಗಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣ ಬಿಜ್ಜಳನ ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬಂದು ಕರಣಿಕನಾಗಿ ಸೇವೆ ಆರಂಭಿಸಿದರು.

ಮಹಾಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ಸಮಾಜೋ ಧಾರ್ಮಿಕ ಚಳುವಳಿಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದರು.

ಬಸವಣ್ಣನವರು ರಾಜನ ಉದ್ಧಾರದ ಜೊತೆಗೆ ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕೂ ಮುಂದಾದ ಜನಸ್ನೇಹಿ ಮಂತ್ರಿ. 'ಕಾಯಕವೇ ಕೈಲಾಸ' ಎಂದು ಕಾಯಕ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಜನರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಸಿದರು. ದಾಸೋಹ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ತರುವ ಮೂಲಕ ಜನರಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹಭಾವ, ದಾನಗುಣವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದರು. ಜಾತಿ ಧರ್ಮಗಳ ಕಂದಕಗಳನ್ನು ಮೀರಲು ಅಂತರ್ಜಾತಿ ವಿವಾಹವೆಂಬ ಸೇತುಕಟ್ಟಿದರು. ಬಿಜ್ಜಳನ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿದ್ದರು ಸಹ ಈ ರೀತಿಯ ವೈಚಾರಿಕ ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದರು.

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುತ್ವ ವಿರೋಧಿ ನಿಲುವುಗಳು ಬಸವಣ್ಣನ ಕಾಲದಲ್ಲಲ್ಲದೆ ಪಂಪನ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಇರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಪಂಪ ಅರಿಕೇಸರಿಯ ಆಶ್ರಿತ ಕವಿ. ಅರಿಕೇಸರಿಯನ್ನು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಸಮೀಕರಿಸಿ 'ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನ ವಿಜಯ'ವನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಅವನ ಸ್ವಾಮಿ ನಿಷ್ಠೆಗೆ ಪ್ರತೀಕ. ಅದೇ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ "ನಿಜದೊಳೆ ಭೂಪರೆಂಬರವಿವೇಕಿಗಳಪ್ಪರ್" ಎಂದು ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅರಿಕೇಸರಿಯ ಪ್ರತಿರೂಪವಾದ ಅರ್ಜುನನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು "ಕರ್ಣನೊಳಾರ್ ದೊರೆ" ಎಂದು ಕರ್ಣನ ಗುಣವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಇದು 'ಪ್ರಭುತ್ವದ ಕರಿ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಪಂಪ ತನ್ನ ನೆರಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಂಡ ಪರಿ' ಎನ್ನಬಹುದು. ಬಸವಣ್ಣನವರಲ್ಲಿಯೂ ಅದೇ ತೆರನಾದ ಭಾವವಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಬಿಜ್ಜಳನ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿದ್ದರೂ, ಕೂಡಲಸಂಗಮ ದೇವನೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎಂಬುದು ಅವರ ಅಂತರ್‌ಸಾಕ್ಷಿಯ ತುಡಿತವಾಗಿತ್ತು.

ಬಸವಣ್ಣನವರು ಬಿಜ್ಜಳನ ಕೈಕೆಳಗೆ ದುಡಿದರು ಸಹ ಧಾರ್ಮಿಕ ನಿಷ್ಠೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರರಾಗಿದ್ದರು. ರಾಜನಿಗಿಂತ ಕೂಡಲ ಸಂಗಮನೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎಂಬ ಭಾವವನ್ನು ಅವರು ಎಂದಿಗೂ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ.

"ಆನೆ ಅಂಕುಶಕ್ಕೆ ಅಂಜುವುದೆ ಅಯ್ಯಾ ?
ಮಾಣದೆಸಿಂಹದನಖವೆಂದು ಅಂಜುವುದಲ್ಲದೆ.
ಆನೀ ಬಿಜ್ಜಳಂಗಂಜುವೆನೆ, ಅಯ್ಯಾ ?
ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವಾ,
ನೀನು ಸರ್ವಜೀವದಯಾಪರಿಯಾದ ಕಾರಣ
ನಿನಗಂಜುವೆನಲ್ಲದೆ.[3]

ಎಂಬ ವಚನವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದಾಗ, ಬಸವಣ್ಣನವರು ಆಶ್ರಯ ಪಡೆದಿರುವೆನೆಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಸರ್ವವನ್ನು ಬಿಜ್ಜಳನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಆನೆ ಸಿಂಹದ ನಖವೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ ಅಂಕುಶಕ್ಕೆ ಅಂಜುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಬಸವಣ್ಣನವರು ರಾಜನಿಗೂ ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವನಿಗೂ ಇರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡಿರುವ ಕಾರಣ, ಬಿಜ್ಜಳನಿಗೆ ಹೆದರುವ ಪ್ರಮೆಯವೆ ಇಲ್ಲ. ಸರ್ವಜೀವಿಗಳ ರಕ್ಷಕನು, ದಯಾಪರನು, ಜೀವಚೈತನ್ಯದ ಸೆಲೆಯೂ ಆದ ಕೂಡಲಸಂಗಮನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅವರು ಋಣಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಪಂಪರನ್ನಾದಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕವಿಗಳ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಜೋಳವಾಳಿ ಹಾಗೂ ವೇಳೆವಾಳಿ ಪದ್ಧತಿಗಳು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದ್ದವು. ಜೋಳವಾಳಿ ಎಂದರೆ ಅನ್ನದ ಋಣ, ಒಡೆಯನ ಋಣ, ಉಪ್ಪಿನ ಋಣ ಎಂಬರ್ಥಗಳಿವೆ. ಅನ್ನ ಹಾಕಿದವರ ಮನೆಗೆ ಋಣಿಯಾಗಿರಬೇಕು ಎಂಬುದು ಇದರ ತಾತ್ಪರ್ಯ. ವೇಳೆವಾಳಿ ಎಂದರೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಸಾಕಿ ಸಲಹಿದ ಒಡೆಯನು ಸತ್ತರೆ ತಾನೂ ಸಾಯುವೆನೆಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡುವುದು. ಈ ಎರಡು ಪದ್ಧತಿಗಳೂ ರಾಜಪ್ರಭುತ್ವದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದವು. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಬಿಜ್ಜಳನ ಪ್ರಭುತ್ವದ ಛಾಯೆ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಜೋಳವಾಳಿ ಮತ್ತು ವೇಳೆವಾಳಿ ಪದ್ಧತಿಗಳು ಉಳಿದುಬಂದಿದ್ದವು. ಬಸವಣ್ಣನವರು ತಮ್ಮ ಜೋಳವಾಳಿ ಮತ್ತು ವೇಳೆವಾಳಿ ಯಾರಿಗೆ ಮೀಸಲು ಎಂಬುದನ್ನು,

"ಒಡೆಯರುಳ್ಳಾಳಿಂಗೆ ಕೇಡಿಲ್ಲ ಕಾಣಿರೊ !
ಊರೆನ್ನದೆ ಅಡವಿಯೆನ್ನದೆ, ಆಳನರಸಿ ಬಹ[ಆಳ್ದ]ರುಂಟೆ?
ಜೋಳವಾಳಿಂಗೆ ಬಿಜ್ಜಳಂಗೆ ಆಳಾದಡೇನು?
ವೇಳೆವಾಳಿಗೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿಪ್ಪ
ಕೂಡಲ ಸಂಗಮದೇವ."[4]

ಎಂಬ ವಚನದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬಿಜ್ಜಳನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಭಂಡಾರಿಯಾಗಿದ್ದರು, ಬಸವಣ್ಣನವರು ಬಿಡಿಗಾಸಿಗೆ ಆಸೆ ಪಡಲಿಲ್ಲ. ಬಿಜ್ಜಳನನ್ನು ಒಲೈಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದರೆ ಸುಖದ ಸುಪ್ಪತ್ತಿಗೆ ಮೇಲೆ ಪವಳಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಅದು ಸ್ವಾರ್ಥಿಗಳ ಮನೋವೃತ್ತಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಬಸವಣ್ಣನವರು ನಿಸ್ವಾರ್ಥಿ. ಸಮಾಜ ಮುಖ್ಯವಾಯಿತೆ ಹೊರತು ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಭುತ್ವ ಮುಖ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕೂಡಲಸಂಗಮ ಸಕಲಜೀವರಾಶಿಗಳನ್ನು ಸಂಪೋಷಿಸುವ ಮಹಾನ್ ಚೈತನ್ಯ ಎಂದು ನಂಬಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ಬಿಜ್ಜಳನ ನಡುವೆ ಕೇವಲ ಜೋಳವಾಳಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೊಂದಿರುವುದಾಗಿ, ಕೂಡಲಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ವೇಳೆವಾಳಿ ಇರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಬಸವಣ್ಣನವರಿಗೆ ಪ್ರಭುಗಿಂತ, ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವನೇ ಮುಖ್ಯನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರಭುತ್ವಕ್ಕಿಂತ ಮನುಷ್ಯತ್ವ ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಬಸವಣ್ಣನವರು ಕೂಡಲ ಸಂಗಮದೇವನಿಗೆ ಪ್ರಥಮ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡಿ ರಾಜ ಬಿಜ್ಜಳನಿಗೆ ಅನಂತರದ ಸ್ಥಾನ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಜ್ಜಳನಿಗಿಂತ ಕೂಡಲಸಂಗಮ ದೇವನಿಗೆ ಮಾತ್ರನನ್ನ ಸೇವೆ ಎಂಬ ಧ್ವನಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

"ಜೋಳವಾಳಿಯಾನಲ್ಲ ವೇಳೆವಾಳಿಯವ ನಾನಯ್ಯಾ
ಹಾಳುಗೆಟ್ಟೋಡುವ ಆಳು ನಾನಲ್ಲವಯ್ಯಾ
ಕೇಳು, ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವಾ
ಮರಣವೆ ಮಹಾನವಮಿ"[5]

ಎಂಬ ವಚನದಲ್ಲಿ ತಾವು ವೇಳೆವಾಳಿಯವರಾಗಿರುವುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಕವಿಗಳು/ಮಂತ್ರಿಗಳು ರಾಜನನ್ನು ಹೊಗಳಿ ಹೊಗಳಿ ಆತನಿಂದ ಸಕಲ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಬಿರುದು ಬಾವಲಿಗಳು, ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಉನ್ನತ ಸ್ಥಾನ ಗಿಟ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಎಲ್ಲರೂ ರಾಜನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಜೋಳವಾಳಿ ಹಾಗೂ ವೇಳೆವಾಳಿಗಳಾಗಿ ಇರುವವೆಂದು ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಸವಣ್ಣ ಆ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಹೊಂದಿದ್ದವರಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಪ್ರಾಚೀನರಿಗಿಂತ ಬಸವಣ್ಣನವರು ಭಿನ್ನ ಹಾಗೂ ವಿಶಿಷ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಉಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ತಮಗೆ ಎದುರಾಗುವ ಮರಣವನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವನಿಗೆ ದಾಸನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಶರಣರೆಲ್ಲರ ಮನೋಭಿಲಾಷೆಯ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವಾಗಿದೆ. ಶರಣನಾದವನು ಪ್ರಭುವಿಗಿಂತ ಪಾಮರ ಪ್ರಿಯ ಕೂಡಲಸಂಗಮ ದೇವನಿಗೆ ವೇಳೆವಾಳಿಯಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಇಂಗಿತವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಬಸವಣ್ಣನವರು ಶರಣ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಶಿವನಿಧಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಂಡು ಶರಣರಿಂದಲೆ ಹಣಸಂಗ್ರಹಣೆ ಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ಅವರ ಶ್ರೇಯೋಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ವಿನಿಯೋಗಿಸುವ ಮೂಲಕ ನವಸಮಾಜ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಅಸ್ಥಿಬಾರ ಹಾಕಿದರು. ಇದನ್ನು ಸಹಿಸದ ಮೇಲ್ವರ್ಗದವರು, ಭಂಡಾರದ ಹಣವನ್ನು ಬಸವಣ್ಣ ದುರುಪಯೋಗ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ಬಿಜ್ಜಳನಿಗೆ ದೂರಿತ್ತರು. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿರೋಧವೆಂಬಂತೆ,

"ಊರ ಮುಂದೆ ಹಾಲಹಳ್ಳ ಹರಿಯುತ್ತಿರಲು
ಒರೆಯಾವಿನ ಬೆನ್ನ ಹರಿಯಲದೇಕಯ್ಯಾ
ಲಜ್ಜೆಗೆಡಲೇಕೆ ನಾಣುಗೆಡಲೇಕೆ
ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವನುಳ್ಳನ್ನಕ್ಕ
ಬಿಜ್ಜಳನ ಭಂಡಾರವೆನಗೇಕಯ್ಯಾ"

ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬಿಜ್ಜಳನ ಭಂಡಾರಕ್ಕಿಂತ ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವ ಕೊಟ್ಟ ಶಿವನಿಧಿಯ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನು ಮೊದಲು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಭುವಿನ ಭಂಡಾರ ಶಿವನಿಧಿಗೆ ಸಮನಾಗಲಾರದು ಎಂಬುದನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಶಿವನಿಧಿಯೆ ಈ ವಚನದಲ್ಲಿ ಹಾಲಹಳ್ಳವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಎಂಬುದು ರಂಜಾನ್‌ದರ್ಗಾ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

ಬಸವಣ್ಣನವರ ಈ ಕ್ರಾಂತಿ ಮಾರ್ಗದ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಸಹಿಸದವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯೆ ಇತ್ತು. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಈ ಯಶೋಮಾರ್ಗವನ್ನು ಧ್ವಂಸಗೊಳಿಸಲು ಸಾಕಷ್ಟು ಹುನ್ನಾರಗಳು ನಡೆದವು. ಭಂಡಾರದ ಹಣವನ್ನು ದುರುಪಯೋಗ ಮಾಡುತ್ತ, ವೈಭವಯುತ ಜೀವನ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆಂದು; ಬಿಜ್ಜಳನನ್ನು ಕೈವಶ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆಂದು ಇಲ್ಲಸಲ್ಲದ ಆಪಾದನೆ ಮಾಡುವ ಅಲ್ಪಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರವೆಂಬಂತೆ,

"ಹೊತ್ತಾರೆ ಎದ್ದು ಕಣ್ಣ ಹೊಸೆಯುತ್ತ,
ಎನ್ನಒಡಲಿಂಗೆ, ಎನ್ನಒಡವೆಗೆಂದು ಎನ್ನ ಮಡದಿ
ಮಕ್ಕಳಿಗೆಂದು, ಕುದಿದೆನಾದಡೆ ಎನ್ನಮನಕ್ಕೆ
ಮನವೆ ಸಾಕ್ಷಿ.
ಆಸನೇ ಶಯನೇ ಯಾನೇ ಸಂಪರ್ಕೇ
ಸಹಭೋಜನೇ ಸಂಚರಂತಿ ಮಹಾಘೋರೇ
ನರಕೇ,ಕಾಲಮಕ್ಷಯಮ್
ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯ ಬಸವಣ್ಣನೋದುವನು
ಭವಿ ಬಿಜ್ಜಳನ ಗದ್ದುಗೆಯ ಕೆಳಗೆ ಕುಳ್ಳಿರ್ದು
ಓಲೈಸಿಹನೆಂದು ನುಡಿವರಯ್ಯಾ ಪ್ರಮಥರು.
ಕೊಡುವೆನೆ ಉತ್ತರವನವರಿಗೆ? ಕೂಡಲಮ್ಮೆ
ಹೊಲೆಹೊಲೆಯರ ಮನೆಯ ಹೊಕ್ಕಾದಡೆಯೂ
ಸಲೆ ಕೈಕೂಲಿಯ ಮಾಡಿಯಾದಡೆಯೂ,
ನಿಮ್ಮ ನಿಲವಿಂಗೆ ಕುದಿವೆನಲ್ಲದೆ,
ಎನ್ನ ಒಡಲವಸರಕ್ಕೆ ಕುದಿದೆನಾದಡೆ
ತಲೆದಂಡ ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವಾ !"

ಎಂಬ ವಚನ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಒಟ್ಟು ಬದುಕಿನ ನಿಲುವುಗಳು ಈ ವಚನದ ಮೂಲಕ ವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿದೆ. ಅವರು ತಮಗಾಗಿ, ಮಡದಿ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಬದುಕಿದವರಲ್ಲ ಶ್ರಮಸಮಾಜದ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಬದುಕಿದವರು. ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಮಾರುಹೋಗಿ ಅವರಂತಾದವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಸಾವಿರಾರು. ಆದರೆ ಬಿಜ್ಜಳ ಮಾತ್ರ ಬಸವಣ್ಣನಂತೆ ಶರಣನಾಗಲಿಲ್ಲ. ಶರಣತ್ವದ ಗುಣವನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಆತ ಭವಿಯಾಗಿಯೆ ಉಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ರಾಜಮರ್ಯಾದೆ, ಗೌರವ, ಆತಿಥ್ಯ, ಸಕಲ ವೈಭೋಗ ಜೀವನದ ಸವಿಯ ಮುಂದೆ ಬಸವಣ್ಣನವರ ತತ್ವಾದರ್ಶಗಳು ಗೌಣವಾಗುತ್ತವೆ. ಅವರ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಒತ್ತಾಸೆಯಾಗಿರುವಂತೆ ಕಂಡುಬಂದರು, ಸಂಪೂರ್ಣ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಪರ ನಿಲ್ಲುವ ಮನಸ್ಥಿತಿ ಉಳ್ಳವನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಬಸವಣ್ಣನವರು ಪ್ರಭುತ್ವದೊಂದಿಗೆ ಅಂಟಿಯೂ ಅಂಟದ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ತಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವ, ತಮ್ಮ ತತ್ವಾದರ್ಶಗಳನ್ನು ಗೌರವಿಸುವ ಶ್ರಮಜೀವಿಗಳೆಡೆಗೆ ಮುಖಮಾಡಿ, ಅವರ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಶ್ರಮಿಸಿದರು.

ಬಸವಣ್ಣನವರು ಪ್ರಭುವಿಗಿಂತ ಪ್ರಜೆಗಳೇ ಮುಖ್ಯ ಎಂಬಂತೆ, ಸಮಾಜಮುಖಿ ಧೋರಣೆಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಾಗ ಸಹಿಸದ ಮೇಲ್ವರ್ಗದವರು, ಬಿಜ್ಜಳನನ್ನು ಹಿತ್ತಾಳೆ ಕಿವಿಯವನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು. ಬಸವಣ್ಣ ಜಾತಿ ಸಂಕರಣೆ, ಏಕದೇವೋ ಪಾಸನೆ, ಕಾಯಕನಿಷ್ಠೆ, ಗುಡಿಗುಂಡಾರಗಳ ನಿರಾಕರಣೆ ಹೀಗೆ ಹಲವಾರು ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕ ಬದಲಾವಣೆ ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಮುಂದಾದದ್ದು ಮೇಲ್ವರ್ಗದವರ ಭವಿಷ್ಯದ ಕರಾಳತೆಯನ್ನು ನೆನಪಿಸಿತು. ಹಾಗಾಗಿ ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಸಂಪ್ರದಾಯಸ್ಥ ಮನಸ್ಸುಗಳು, ತಮ್ಮ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆ ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲು ಬಸವಣ್ಣನ ವಿರುದ್ಧ ಬಿಜ್ಜಳನನ್ನು ಪ್ರತಿರೋಧವೆಂಬಂತೆ ಎತ್ತಿಕಟ್ಟಿದರು. ಆ ಮೂಲಕ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಬಂದ ಜಾತಿಪದ್ಧತಿ, ಶ್ರೇಣಿಪದ್ಧತಿ, ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಮಡಿವಂತಿಕೆ ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಮೇಲ್ವರ್ಗದವರ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಈ ರೀತಿ ತನ್ನ ವಿರುದ್ಧ ಒಂದು ಸಮೂಹವೇ ತಿರುಗಿ ಬಿದ್ದರು, ಶ್ರಮಿಕರ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡರು. ತನ್ನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುವವರನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕಂಡು,

"ತನಗೆ ಮುನಿವರಿಗೆ ತಾ ಮುನಿಯಲೇಕಯ್ಯಾ
ತನಗಾದ ಆಗೇನು? ಅವರಿಗಾದ ಚೇಗೇನು?
ತನುವಿನ ಕೋಪ ತನ್ನ ಹಿರಿಯತನದ ಕೇಡು
ಮನದ ಕೋಪ ತನ್ನ ಅರಿವಿನ ಕೇಡು
ಮನೆಯೊಳಗಣ ಕಿಚ್ಚು ಮನೆಯ ಸುಟ್ಟಲ್ಲದೆ
ನೆರೆಮನೆಯಸುಡದು ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವಾ"

ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಬಸವಣ್ಣ ಬದುಕಿನ ಸಾರ್ಥಕತೆಗೆ ಯಾವುದು ಮಾರಕ ಮತ್ತು ಯಾವುದು ಪೂರಕ ಎಂಬುದನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ಅರಿತಿದ್ದರು. ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ದ್ವೇಷ, ಅಸೂಯೆಯಂತಹ ಗುಣಗಳು ಅಜ್ಞಾನಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತವೆ ಎಂಬ ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕ ಸತ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. "ಬಸವಣ್ಣನವರು ಪ್ರಧಾನಿಯಾಗಿ ಬಿಜ್ಜಳನ ರಾಜಸತ್ತೆಯೊಳಗಿನ ಸಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಸಮಾಜದ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಕರಾಗಿದ್ದರು. ಅದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಶರಣ ಸಂಕುಲದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಯಾಗುವುದರ ಮೂಲಕ ನವಸಮಾಜವಾದಾಗ ಇಡೀ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ತಾನೇ ತಾನಾಗಿ ಕರಗಿ ಹೋಗುವುದೆಂಬುದು ಆಳುವ ವರ್ಗದ ಅರಿವಿಗೆ ಬಂದಕೂಡಲೇ ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಶರಣರ ಹತ್ಯಾಕಾಂಡವಾಯಿತು" ಎಂದು ರಂಜಾನ್‌ದರ್ಗಾ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುತ್ತಾರೆ.

ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಬಸವಣ್ಣನವರು ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವ ಭಾವವನ್ನು ತಾಳಿದ್ದರು ಸಹ, ಬಿಜ್ಜಳನ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುವವರೆಗೆ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ ಮೆರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅನ್ಯರ ದ್ರವ್ಯಕ್ಕೆ ಆಸೆ ಪಡಬಾರದು ಎಂದು ಇತರರಿಗೆ ಹೇಳುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ತಾವೂ ಅಂತೆಯೇ ಬದುಕಿದ್ದರು. ನಡೆ ಮತ್ತು

ನುಡಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದ ಜನಸಮುದಾಯದ ನಡುವೆ, ನಡೆ-ನುಡಿ ಒಂದಾಗಿಸಿಕೊಂಡ ಮಹಾನ್ ಚೇತನರಾದರು. ಬಸವಣ್ಣ ಪ್ರೀತಿಸಿದ್ದು ಹಣವನ್ನಲ್ಲ ಜನರನ್ನು, ಗೌರವಿಸಿದ್ದು ಪ್ರಭುತ್ವನ್ನಲ್ಲ, ಮನುಷ್ಯತ್ವವನ್ನು ಎಂಬುದು ಸುಸ್ಪಷ್ಟ.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

೧. ಕಲಬುರ್ಗಿ ಎಂ.ಎಂ. -ಬಸವಯುಗದ ವಚನ ಮಹಾಸಂಪುಟ-೧ ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ, ಬೆಂಗಳೂರು, ತೃತೀಯ ಆವೃತ್ತಿ (ಟೈಬಲ್ ಮುದ್ರಣ ಮಾದರಿ)-೨೦೧೬

೨. ಮಲೆಯೂರು ಗುರುಸ್ವಾಮಿ-ಬಸವಣ್ಣ, ಶ್ರೀ ಬಸವ ಅಧ್ಯಯನ ಪೀಠ, ಕುವೆಂಪು ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮೈಸೂರು-೨೦೧೫

೩. ರಂಜಾನ್‌ದರ್ಗಾ-ಬಸವಣ್ಣನವರ ದೇವರು ಲೋಹಿಯಾ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬಳ್ಳಾರಿ-೨೦೦೫

೪. ವೀರಣ್ಣ ಸಿ -ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ: ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆ- ೧ ನವಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಕಾಶನ-೨೦೧೨ (ಮೂರನೆ ಮುದ್ರಣ)

ಕೊನೆ ಟಿಪ್ಪಣಿ

---

[1] ಬಸವ ಯುಗದ ವಚನ ಮಹಾಸಂಪುಟ -೧:- ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನ ಸಂಪುಟ- ಡಾ.ಎಂ.ಎಂ. ಕಲಬುರ್ಗಿ (ಸಂ),ಪುಟ-೬೭

[2] ಅದೇ, ಪುಟ-೧೦೧

[3] ಅದೇ ಪುಟ -೬೪

[4] ಪ್ರೊ. ಮಲೆಯೂರು ಗುರುಸ್ವಾಮಿ:-ಬಸವಣ್ಣ, ಪುಟ೩೩

[5] ಬಸವ ಯುಗದ ವಚನ ಮಹಾಸಂಪುಟ -೧:-ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನ ಸಂಪುಟ- ಡಾ.ಎಂ.ಎಂ. ಕಲಬುರ್ಗಿ (ಸಂ),ಪುಟ-೬೫

[6] ಅದೇ ಪುಟ -೨೯

[7] ಬಸದೇವರು ರಂ.ದರ್ಗಾ-ಪುಟ-೪೭